

ХЕРМАН ХЕСЕ

ДЕМИЈАН

Повест о младости Емила Синклера

*Роман о одрастању, идентитету и
храбрости да се следи сопствени пут.*

О писцу

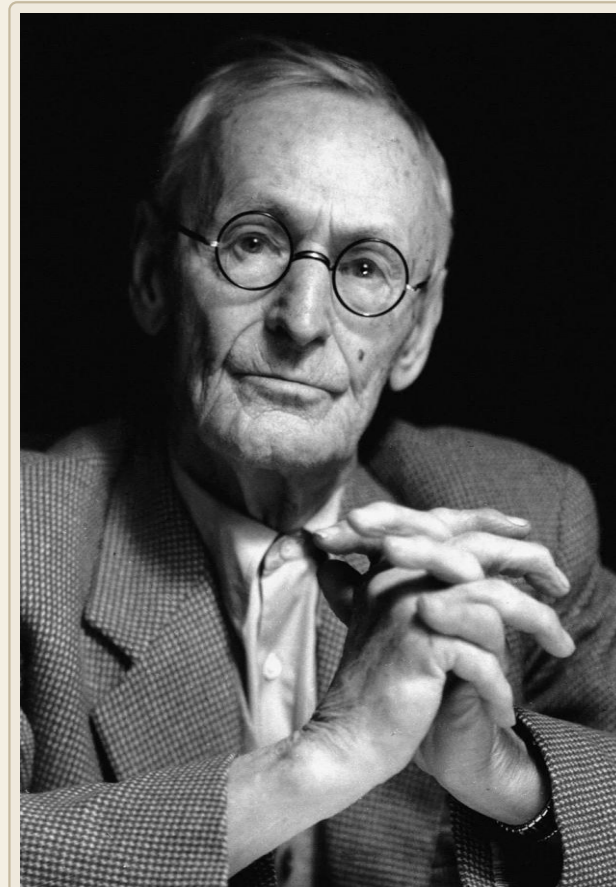
- Немачки писац, сликар и песник.
- Хесе је од ране младости желео да буде писац и тој идеји посветио је своје трагање. Његови најпознатији романи су Сидарта (1922), Демијан (1919), Степски вук (1927), Игра стаклених перли (1943), Нарцис и златоусти (1930), Путовање на Исток (1932).
- Нобелову награду за књижевност је добио 1946.
- У његовом раду је приметан утицај јунговске и фројдовске психоанализе, источњачке филозофије и религије (хундаизма и будизма), утицај Шопенхауера и Ничеа.

роман о одрастању

символизам

психолошки роман

индивидуација

Херман Хесе — добитник Нобелове награде за књижевност 1946.

О делу

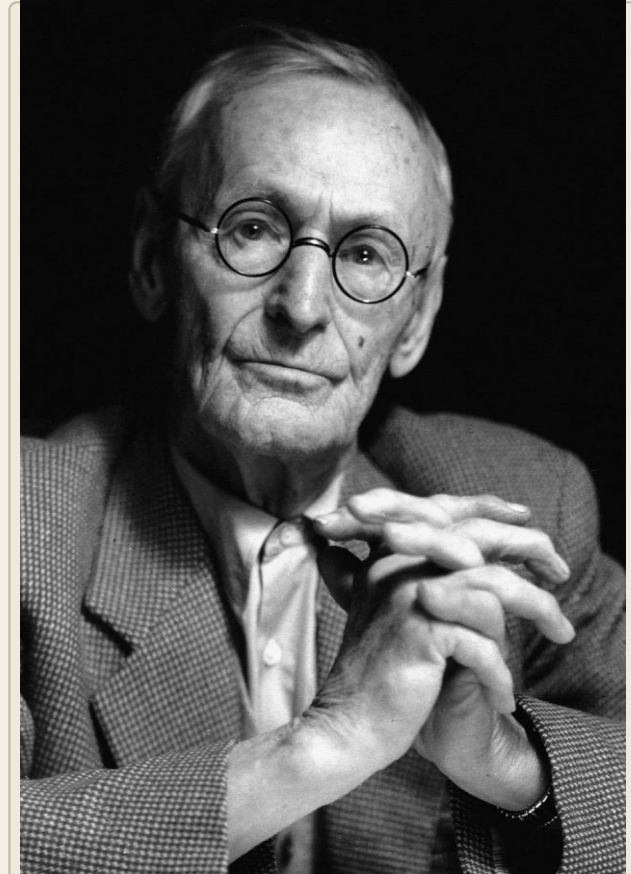
- Написан 1917. године, објављен 1919. под псеудонимом Емил Синклер.
- Поднаслов: Повест о младости Емила Синклера — роман прати унутрашње сазревање јунака.
- Психоанализа и симболика сна снажно су утицале на настанак дела.
- У средишту је самоспознаја: прихватање сопствених противречности и преузимање одговорности за сопствени пут.

роман о одрастању

симболизам

психолошки роман

индивидуација

*Херман Хесе — добитник
Нобелове награде за
књижевност 1946.*

Како гласи мото романа?

- Демијан је написан за време и под утицајем Првог светског рата.
- Прва реченица открива главну тему књиге, а то је проблем идентитета, појам добра и зла, изазови при прављењу правих избора и недоумице у односима са другима.
- Тера нас да размишљамо о великом броју питања, а главно је: како се ми то развијамо и шта нас то чини зрелима, и интелектуално и емоционално?

*Ја свакако нисам хтео
ништа друго до да
покушам да проживим
оно што је само од
себе навирало из
мене. Зашто је то
било толико тешко?*

Како је роман изграђен? Колико има поглавља и шта она представљају?

01

Два света

02

Каин

03

**Разбојник на
крсту**

04

Беатриче

05

**Птица се пробија
из јајета**

06

Јаковљева борба

07

Госпођа Ева

08

Почетак краја

осам поглавља као осам етапа Синклеровог унутрашњег пута

Композиција није само хронолошка: свака етапа доноси нови симбол, новог „водича“ и нови степен осамостаљивања.

I • ПОЧЕТАК ПУТА

Синклеров пут: од страха до самоспознаје

Емил Синклер — главни јунак

Ко је Емил Синклер на почетку романа? Колико има година?

Дечак из уређене, побожне породице, осетљив и несигуран. Свет доживљава кроз јасне моралне поделе, али га истовремено привлачи оно што је забрањено и непознато. Тада има 10 година.

Шта је покретач његовог развоја?

Сукоб између онога што му је дато као правило и онога што открива у сопственој природи. Сваки сусрет — Кромер, Демијан, Беатриче, Писторијус и госпођа Ева — приморава га да направи следећи корак ка самосталности.

*приповедач који из зрелости реконструише
сопствено сазревање*

*Синклер стоји на граници између „светлости“ и „таме“ —
спољашњи простор постаје слика унутрашњег расцепа.*

Два света

први велики симболички оквир романа

СВЕТ СВЕТЛОСТИ

- породица, ред и сигурност
- религија и морална правила
- чистота, дисциплина, заштита
- осећање припадања
- *опране руке, чиста одећа, добри обичаји.*

СВЕТ ТАМЕ

- страх, кривица и искушење
- тајна, насиље, забрањено
- несвесно и потиснуто
- оно што се не уклапа у норму
- *кланица и тамница, пијанице и џандрљиве жене, стеоне краве, попадали коњи, прича о провалама, убијањима, самоубиствима.*

Роман не тражи да Синклер изабере једну половину света, већ да престане да се претвара да друга не постоји.

Франц Кромер — први сусрет са „другим светом“

О стопалима сам вукао прљавштину коју нисам могао обрисати о отирач, доводио сам са собом сенке о којима завичајни свет није ништа знао... А да ли је мој злочин био крађа или лаж — то је свеједно... Разметао сам се злочинима као да су јуначки подвизи.

Шта се дешава?

- Синклер измишља причу о крађи јабука да би се показао пред старијим дечацима.
- Кромер га уцењује и претвара лаж у средство власти над њим.
- Страх га одваја од родитеља: први пут осећа да више не припада потпуно „светлом“ свету.

Зашто је ова епизода важна?

Кромер није само спољашњи насилник — он активира Синклерову кривицу, страх и скривену привлачност према забрањеном.

Макс Демијан — водич, изазов и огледало

водич

брат

огледало

изазов

Какву улогу има Демијан?

Он Синклера не учи готовим истинама. Уместо тога, доводи у питање општеприхваћене судове и подстиче га да мисли самостално, да слуша сопствену унутрашњу потребу и преузме одговорност за изборе.

Зашто је Демијан тако загонетан лик?

Он је истовремено реални пријатељ и симболички „унутрашњи водич“. Како Синклер сазрева, Демијан му је све мање потребан као спољашњи ауторитет — његов глас прелази у Синклерову унутрашњост.

Прича о Каину и „знак“

Шта Демијан мења у причи о Каину?

Он не прихвата да је „знак“ нужно обележје злочинца. Каже да су људи можда видели нешто необично и снажно у Каину, па су из сопственог страха створили причу о проклетству.

Шта „знак“ значи у роману?

Симбол је индивидуалности и издвојености — способности да човек не живи по аутоматизму већ да следи сопствену истину, али „знак“ није доказ моралне надмоћи нити оправдање за зло.

преокретање уобичајеног тумачења

Алфонс Бек — криза

фаза побуне, пијанства и самопрезира

ПАД У „ТАМУ“

Која је следећа фаза његовог одрастања? Колико година тада има? Ужива ли у тој фази?

- Синклер у интернату губи ранији ослонац. Тада има 16 година.
- Алфонс Бек га уводи у свет кафана, пијанства и циничне побуне.
- Он покушава да слободу замени раскалашношћу, али у том животу не налази себе.
- Фаза се завршава снажним осећањем гађења према сопственом начину живота.

Зашто је ова епизода важна за развој јунака?

Синклер мора да искуси и погрешан облик „ослобађања“ да би схватио да самосталност није исто што и одбацавање сваке мере.

Шта Алфонс Бек представља у низу Синклерових сусрета? Да ли је он учитељ?

Он није духовни учитељ попут Демијана и Писторијуса. Његова улога је негативна, али развојно важна: показује Синклеру слепу улицу побуне без унутрашњег циља.

Тако сам изгледао, изрод и свиња, пијан и запрљан, гадан и прост, раскалашна бештија, на препад савладан одвратним нагонима! Тако сам изгледао, ја који сам волео Бахову музику и лепе песме! .

Криза и Беатриче

ПАД

- одвојеност од Демијана
- усамљеност у интернату
- пијанчење и цинизам
- осећање да је изгубио правац

унутрашњи преокрет

Зашто узима ово име? Ко је Беатриче?

од самораспада ка новом унутрашњем поретку

БЕАТРИЧЕ

- име које Синклер даје девојци коју посматра издалека
- идеализована слика, не стварна љубавна веза
- подстиче га на уздржаност, цртање и самообликовање
- портрет који слика постепено добија црте Демијана — а касније и госпође Еве

Беатриче је пре свега пројекција унутрашњег идеала који Синклер тек треба да препозна у себи.

Птица која пробија љуску

најпознатији симбол Синклеровог
преображаја

Шта симболизује?

- љуска = стари свет, наслеђена правила, сигурност
- пробијање = болан прекид са старим идентитетом
- птица = нова личност која се рађа, а рођење није повратак у неку удобност, већ ризик и самосталан пут сазревања

*Птица се пробија из јајета. Јаје је свет.
Ко хоће да буде рођен, мора да разори
један свет. Птица лети ка богу. Бог се
зове Абракасас!*

Абраксас — симбол целине

не „бог зла“, него слика јединства супротности

Абраксас древни Бог, који у себи уједињује божанске и ђаволске елементе; јединство добра и зла.

Шта Абраксас представља у роману?

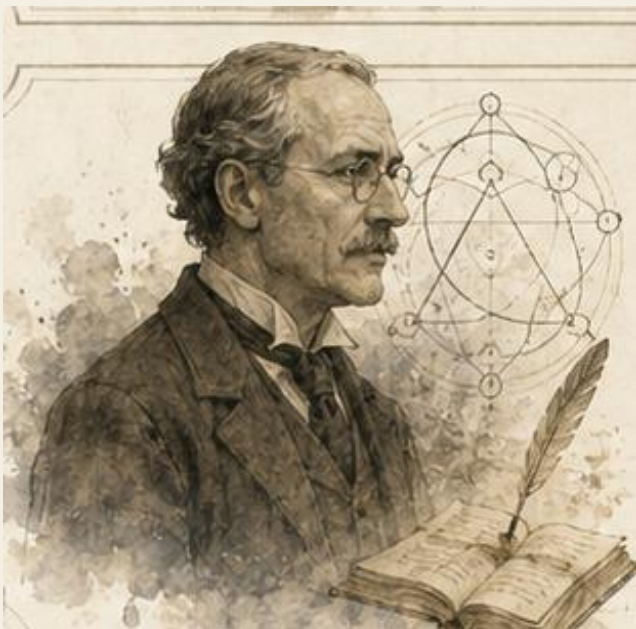
Симбол јединства супротности — светлости и сенке, узвишеног и нагонског. Синклер мора да престане да дели себе на „дозвољени“ и „забрањени“ део и да прихвати сложеност сопствене природе.

Да ли роман тиме укида морал?

Не. Прихватити да човек у себи носи супротне могућности није исто што и оправдати свако поступање. Напротив, зрела личност преузима одговорност за оно што јесте и за избор који прави.

Писторијус — учитељ кога Синклер мора да превазиђе

**Сазревање = захвалност
учитељу + способност да се
оде даље од њега.**

Ко је Писторијус?

Оргуљаш и некадашњи студент теологије. Уводи Синклера у свет митова, религијских симбола и идеју Абраксаса; уме да слуша његове снове и усмерава га ка несвесном.

Зашто Синклер на крају раскида са њим?

Схвата да и Писторијус има сопствену границу: много зна о старим симболима из књига, али није у стању да до краја живи сопствени позив. Тај болни раскид показује да ученик мора једном напустити и доброг учитеља.

Кнауер — тренутак када Синклер постаје водич

*важан знак да је јунак већ
прешао део сопственог пута*

Ко је Кнауер?

Млађи школски друг који је опседнут питањима чистоте, нагона и самообуздавања. Он у Синклеру препознаје некога ко би могао да му помогне и тражи од њега духовно вођство.

Зашто је њихов однос важан?

Први пут Синклер није само онај који тражи учитеља. Када помаже Кнауеру у тренутку тешке кризе, видимо да је и сам постао способан да другом човеку пружи ослонац.

ПРОМЕНА УЛОГА

1

РАНИЈЕ Синклер тражи
спољашње водиче

2

**СА
КНАУЕРОМ** други тражи
Синклера

3

СМИСАО сазревање се показује
способношћу да помогне
без наметања себе

Снови, сликање и унутрашњи портрет

*оно што Синклер не уме да изговори
појављује се у симболима*

Какву улогу имају снови?

Снови откривају потиснуте жеље, страхове и обрасце које Синклер још не разуме свесно.

Зашто су ликови често „слични“ једни другима?

Портрет Беатриче добија Демијанове црте; лик госпође Еве већ је постојао у Синклеровим сновима.

Сликајући загонетно лице, Синклер постепено схвата да не слика ни Беатриче ни Демијана, већ сопствено унутрашње биће.

Хесе је у периоду настанка романа био у контакту са психоанализом; зато се сан, симбол и унутрашњи конфликт налазе у самом језгру дела.

Госпођа Ева

*мајка, идеал, љубав и слика унутрашње
целине*

**Ева није једноставна
љубавна хероина: она је
симбол пуноће коју
Синклер тражи.**

Ко је госпођа Ева?

Демијанова мајка, али у Синклеровом доживљају много више од реалног лика: у њој се спајају материнско, љубавно и духовно. Њено лице одговара слици коју је раније носио у сновима.

Зашто је важна за завршну фазу сазревања?

Код ње Синклер први пут осећа припадност заједници људи који не живе по наметнутим обрасцима. Али госпођа Ева га не „спасава“ — подстиче га да прихвати сопствену судбину и унутрашњу слободу.

Демијан и Синклер

од зависности од водича до унутрашњег ослонца

- 1** **Спасавање** Демијан ослобађа Синклера од Кромерове уцене.
- 2** **Провокација** Нуди другачија тумачења и руши сигурне поделе.
- 3** **Раздвајање** Синклер мора сам да прође кроз кризу и нове учитеље.
- 4** **Препознавање** Поновни сусрет показује да је Синклер сазрео за „круг“ Демијана и Еве.
- 5** **Унутрашњи Демијан** На крају спољашњи водич постаје део Синклерове самосвести.

Однос Демијана и Синклера није однос учитеља и пасивног ученика: његов прави циљ је да ученик престане да буде ученик.

II • СМИСАО СИМБОЛА

Индивидуација: постати оно што јеси

Јунговски оквир

*индивидуација помаже да се разуме Синклеров пут ка
целовитости*

ПЕРСОНА

друштвено прихватљиво лице; код Синклера је повезано са уређеним „светом светлости“

СЕНКА

потиснуте и неприхваћене могућности личности; Кромер може да се чита као спољашњи окидач сусрета са сенком

АНИМА

унутрашња женска слика у класичном јунговском моделу; Беатриче и госпођа Ева могу се тумачити у том правцу

СОПСТВО / SELF

слика психичке целине; Демијан се може читати као фигура која Синклера усмерава ка сопственој унутрашњој целини

Могућа паралела са Јунгом.

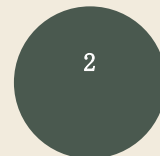
Кључни симболи

*сваки симбол означава један степен
унутрашњег развоја*

ДВА СВЕТА

подељена слика стварности и
сопствене личности

КАИНОВ ЗНАК

издвојеност, индивидуалност,
непристајање на готове судове

ПТИЦА И ЉУСКА

рађање новог идентитета кроз
рушење старог света

АБРАКСАС

јединство супротности и
прихватање целине

САН / ПОРТРЕТ

говор несвесног и препознавање
сопствене унутрашње слике

РАТ

спољашња катастрофа и симбол
насилног краја једног историјског света

Главне теме

роман као прича о самоспознаји, а не као систем готових учења

Одрастање

напуштање детиње
сигурности и прихватање
сопствене одговорности

Идентитет

трагање за оним што је
аутентично, а не само
друштвено прихватљиво

Добро и зло

преиспитивање сувише
једноставне моралне поделе
света

Усамљеност

цена издвајања из „стада“ и
пут ка зрелом односу са
другима

Учитељи

водичи су нужни, али се
сваки мора превазићи

Слобода

није живот без граница, већ
живот у складу са сопственом
најдубљом одговорношћу

Синклеров циљ није да постане „као Демијан“, него да постане Синклер.

Рат и завршетак романа

„почетак краја“ као крај једног света и почетак унутрашње самосталности

СПОЉАШЊИ СВЕТ

Шта се дешава на крају романа?

- избија Први светски рат
- „круг“ око Демијана и Еве се распада
- Синклер и Демијан одлазе као војници
- Синклер бива рањен и сусреће Демијана у болници

УНУТРАШЊИ СВЕТ

Шта је са Демијаном?

- Демијан му поручује да га, када му затреба, тражи у себи.
- Следећег јутра Демијана више нема поред њега.
- Синклер схвата да је оно што је тражио споља постало део његове сопствене личности.

Завршетак није „магичан нестанак“ Демијана, већ симболичко довршење процеса осамостаљивања.

„Пољубац у мраку“ — како разумети завршну сцену?

Демијан преноси Синклеру поздрав и пољубац госпође Еве

СПОЉАШЊИ ДОГАЂАЈ

- Синклер је рањен.
- Демијан је крај њега у болници.
- Демијан му преноси поздрав госпође Еве и љуби га.
- После тога Синклер више не може да се ослони на њега као раније.

Шта овај чин симболизује?

Ово је унутрашње усвајање онога што су Демијан и Ева представљали: способност самопосматрања, прихватања сопствене сложености и ослонца на сопствени унутрашњи глас.

Зашто је мрак важан?

Мрак више није само простор страха као на почетку романа. На крају Синклер може да остане у њему без распадања: „тамна“ страна искуства постала је део прихваћене целине.

КРОМЕР

страх и кривица

ДЕМИЈАН

*провокација и
вођство*

АБРАКСАС

*целина
супротности*

ЕМИЛ СИНКЛЕР

субјект трагања

БЕАТРИЧЕ

идеал и самообликовање

ПИСТОРИЈУС

мит и несвесно

ГОСПОЋА ЕВА

*пуноћа и
прихватање*

**Ликови као етапе Синклеровог
развоја**

За размишљање

- 1 — Да ли је могуће прихватити и „светлост“ и „таму“ у себи, а ипак остати морално одговоран?
- 2 — Да ли је Демијан стварни пријатељ, духовни брат или Синклерова слика идеалног „ја“ — или све то истовремено?
- 3 — Када учитељ престаје да помаже и постаје препрека?
- 4 — Да ли индивидуалност нужно води усамљености?
- 5 — Шта је „љуска“ коју савремени млади човек мора да пробије да би постао свој?

ЗАКЉУЧАК

**„Демијан“ је роман о тренутку
када човек престаје да живи
само по туђим мерилима — али
и о цени тог ослобађања.**

Синклеров пут не завршава открићем
коначне истине. Завршава се
способношћу да слуша себе, прихвати
сложеност сопствене природе и сам
преузме одговорност за пут који следи.
